

**СТАРОДРУКОВАНІ ВИДАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З
ПРЕДСТАВНИКАМИ УКРАЇНСЬКОГО КНЯЗІВСЬКОГО
РОДУ ВИШНЕВЕЦЬКИХ ГЕРБА «КОРИБУТ», У
ЗІБРАННЯХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО: ІСТОРИКО-КНИГОЗНАВЧА
ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА**

Викладено результати детального дослідження стародрукованих видань XVII–XVIII ст. із зібрання Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, що своєю тематикою або присвятами пов'язані з представниками відомого українського князівського роду Вишневецьких герба «Корибут». Тематично видання розподіляються на ті, що відіграють роль історичного документу (описи шлюбних церемоній, коронації, поховальних церемоній); панегірики в поетичній або прозовій формах, що є не лише літературними творами, а й специфічними історичними джерелами; присвяти представникам роду від імені автора, видавця чи друкаря книжки, важливі для вивчення особистих контактів представників роду, їх меценатської діяльності, патронату в певній сфері суспільного життя.

The results of the thorough investigation of the printed anciently editions of the XVII th–XVIII th century of the collection of V.I. Vernadsky National library of Ukraine, that are connected with their thematics or dedications with the representatives of the prominent Ukrainian princely family Vvshnevetskyv of the coat of arms 'Korvbut', are presented. The editions are thematically divided into those that play the role of historical document (descriptions of wedding ceremonies, coronations, funeral ceremonies); panegyrics in the poetic or prosaic forms), that are not only literary works but also specific historical sources; dedications of the author, publisher or printer to the representatives of the family are important for the study of personal contacts of the representatives of the family, their patronage of art, certain spheres of social life.

Стародруковані видання, пов'язані так чи інакше з представниками українського князівського роду Вишневецьких герба «Корибут», становлять значний інтерес як історико-культурні пам'ятки та джерельна база для найрізноманітніших наукових досліджень гуманітарного профілю. Самі видання можуть бути об'єктами історико-книгознавчих, літературознавчих, мовознавчих досліджень, студій в галузі генеалогії та геральдики, історичної біографістики, мистецтва гравюри тощо.

Хронологічно видання, про які йдеться, охоплюють XVII–XVIII ст. і вийшли з-під друкарських верстатів на теренах сучасних України, Польщі та Білорусі. Окремі примірники мають власницькі записи, що вказують на шляхи розповсюдження та побутування цих стародруків. Аналіз провенієнцій і співстав-

лення місця видання з місцем перебування його примірників в минулому дає підстави стверджувати, що там, де авторами були представники Товариства Ісуса, видання обов'язково потрапляло до бібліотек єзуїтських монастирів і колегіумів. Як взірць красномовства видання осідали в книгозбірнях викладачів риторики різних навчальних закладів. Всі видання, підготовлені з нагоди біжучих подій, не передбачалися до перевидання, були невеликими за обсягом і публікувалися невеликими накладками, тож із плином часу швидко ставали бібліографічними раритетами та потрапляли до книгозбірень бібліофілів. Більшість примірників із фондів НБУВ входять до складу конвolutів, що раніше перебували в бібліотеках Кременецького та Львівського єзуїтських монастирів, в книгозбірні Болеслава Стажинського в Загінцях на Поділлі.

Відомі сьогодні з бібліографії та евристичних розвідок публікації, дотичні заявленій темі, можна систематизувати за інформативною наповненістю історичними фактами таким чином: 1) видання, що відіграють роль історичного документу — документальні описи шлюбних і поховальних церемоній, коронації, зроблені самовидцями названих подій; 2) різного роду панегірики (в поетичній чи прозовій формах), що є не тільки літературними творами, що віддзеркалюють рівень мистецтва елоквенції та розвиток панегіричного жанру, а й можуть передавати нюанси суспільної-політичної ролі «героїв» твору — панегірики з приводу народження, шлюбу, смерті, меценатської діяльності, військових перемог тощо. При опрацюванні вони потребують застосування критичного методу дослідження історичних джерел; 3) присвяти представникам роду від імені автора, видавця чи друкаря книжки, що своєю тематикою не пов'язана безпосередньо з історією князівського роду, але завдяки присвятам оповідає про особисті контакти представників роду, їхню меценатську діяльність, патронат в певній сфері суспільного життя, висвітлює ставлення до того чи іншого явища чи події.

Характерною ознакою означених вище публікацій є зображення гербів Вишневецьких і споріднених із ним шляхетських родів в різній техніці виконання — дереворити та мідерити. Більшість гравюр не несуть на собі відомості про митців. Тільки в двох виданнях, що були в нашому розпорядженні, гравюри мали підписи авторів. В одному випадку гербове зображення має підпис відомого художника — львівського гравера та друкаря Івана Филиповича [1–5] — «Ioannes Filipowicz Sculp:

Leopoli» — в виданні жалобного панегірика на смерть М.С. Вишневецького, представленого від імені Польської провінції Ордену босих кармелітів під назвою «*Extremum iudicium dolorum...*» (Львів: друкарня єзуїтського колегіуму, 1745: 2: [23] арк.: (ВІК. S. J. 634g). Гравюра виконана в техніці мілеритв. На ній напис: «*Trinae Stemma Domus, trino celebretur honore. Trinum perfectos, hoc probat esse viros*». Це ціла геральдична композиція, що складається з трьох гербів — Вишневецьких «Корибут», Радивілів «Тромби» й Огінських власного гербу, на фоні князівської мантиї, розташованої під князівською митрою, під якою вміщено монограму небіжчика — «MDW»: «*Michaeles Dux in Wiśniowiec*» — «Михайло, князь Вишневецький». У каталозі, вкладеному Я. Запаском та Я. Ісаєвичем, не вказано жодного книгосховища, де нині зберігаються примірники цього видання, не відзначено в названому каталозі та в «*Bibliografii polskiej*» К. Естрейхера і наявність вказаної гравюри [6]. В «*Słowniku rvtownikvw...*», вкладеному Едвардом Раставецьким, в статті про Івана Филиповича серед перелічених робіт майстра під № 37 значиться гравюра під назвою «*Trinae Stemma Domus...*» [7]. Так само як і мілерит в львівському виданні дана гравюра відзначається витонченим художнім смаком і високим технічним рівнем виконання.

В іншому, заможському, виданні виконавець іншої геральдичної композиції підписався ініціалами «TLD».

Найбільша кількість видань присвячена особі **Михайла І Корибута Вишневецького (1640–1673) — короля Речі Посполитої (29.09.1669–1773)**. Основна кількість їх пов'язана з його коронацією. Є також шлюбні панегірики з нагоди одруження Михайла Корибута з австрійською ерцгерцогинею Елеонорою Габсбург і з нагоди її коронації, та жалобні — з приводу його смерті. Видання, пов'язані з коронацією польського короля, виявлені в зібраннях Національної бібліотеки України, складають перелік із 10 назв. Серед них:

1) віршований панегірик професора поезики Краківського університету, вродженця Львова Станіслава Юзефа Бежановського (1628–1693) [8] «*Septizonium triumphale, ad augustam Inaugurationem ... Michaelis Korvbut...*» — Cracoviae: In officina Stanislai Piotrowczvk, impressum sumptibus Novodworscianis, [1669]: 2°: (ВСРВ. R. 1735-4. [15] арк.: R. 1738-6. [16] арк.). На звороті титульного аркуша геральдична композиція із зображенням герба Речі Посполитої з гербом Вишневецьких.

2) *Elevtheria Polonis semper celebrata. In ludis secularibus Anni 1669. Felicissima electione, ac inauguratione Serenissimi principis Michaelis ... Regis Poloniae ... auspiciatissimi instaurata ... Egit Iuventus Academiae Cracoviensis, in Collegio Vladislaviano. Comitiorum Coronationis tempore. — Cracoviae: In officina Alberti Siekielowic, [1669]: 2: [2] арк. (ВСРВ. R. 1735-5).* У бібліографії видання відоме без титульного аркуша. К. Естрейхер пише про чотири примірники названого видання, що зберігалися в бібліотеці Браницьких в Сухій, в Ягеллонській бібліотеці Краківського університету, в бібліотеці Закладу народowego ім. Оссолінських (Львів) та бібліотеці Львівського університету [9]. Це видання присвячене польському королеві Михайлу Корибуту. В літературній композиції оповідається про свободу, яка була вигнана тиранією з європейських держав і оселилася в Сарматії, де мешкала в часи Лехів, Пястів, Ягеллонів, і продовжує мешкати в часи Корибута.

3) Детальний опис коронаційної церемонії подає Ян Альбрехт Яницький — «*Akt koronacy ... Monarchy Michała ... — Kraków: w drukarni u Dziedzicw Krzvsztofa Schedla, 1670*»: 2: [29] арк.: (ВСРВ. R. 1738-5). Автор торкається непростой політичної ситуації, що склалася в державі напередодні елекційного сейму. Він називає панегірики, написані з приводу обрання королем Михайла Корибута і говорить, що їх є велика кількість: «*...Chronologiae. Problemata. Vaticinia. Sarmatiae. Coronae. Septizonia, v inszvch tak wiele...*» [10]. Я.А. Яницький оповідає, що новину про обрання на польський трон її сина Гризельді Вишневецькій приніс регент коронної канцелярії ксьондз Станіслав Липський, коли вона перебувала на набоженстві в отців реформатів. Видання має передмову, звернену до матері короля Гризельді-Констанції Вишневецької із Замойських. На звороті титульного аркуша вміщено герб Замойських «Сліта» (мілерит) і вірш до нього.

4) Вітальний панегірик із нагоди коронації короля Михайла I Корибута, написаний Теодором і Олександром Бутлерами (**Buthler**) «*Solennes gratiae Deo Immortali. Divisque Coelitibus, pro felici electione... Michaelis Korvbuth, Dei Gratia Electi Regis Poloniae ... a Theodori et Alexandro comitibus a Buthler ... panegyrico applausu, luci publica, consecratae. Anno Saltis M DC LX IX. Die 23. Julii*». — Cracoviae: In officina Typogr. Stanislai Piotrkowczyk, S. R. M. Typographi, [1669]: 2°: [5] арк.: (ВСРВ. R. 1735-1: In.). На звороті титулу подано зображення державного

герба Речі Посполитої, в центрі якого вміщено герб новообраного короля «Корибут».

5) Панегірик із нагоди коронації Михайла I Корибута пера єзвіта Яна Квяткевича (1630–1703) «Sarmatia cive Patriae ... coronata ... Michaelis Corvbut ...» — Cracoviae: In officina Typographica Stanislai Piotrowczyk, [1669]; 2: [23] арк. (R. 1738-8). Бібліотечний примірник має дарчий запис відомому львів'янину, лікареві, райці Львівського магістрату, бібліофілу Валер'янові Алембекву.

6) Збірка од. прозових і віршованих панегіриків, присвячених королю Михайлові I Корибуту. Присвята підписана Яном Антонієм Белзекським (Belzecki) «Olympia Sarmatica ...» — Leopoli: Typis Sieniaviano Soc. Jesu Collegii; друкар Себастьян Вешговський, 1670; 2°: [26] арк.: (R. 1738-9). Автором, під знаком запитання, подається Мартин Подленський [11]. На звороті титульного аркуша розмішена геральдична композиція: герб Польщі, в центрі на геральдичному щиті — герб «Корибут», навколо в овалі — герби воєводств і літера «М». Примірники цього видання зберігаються в Україні в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського та Львівській науковій бібліотеці імені Василя Стефаника НАН України, в Польщі — в Бібліотеці Народовій [12].

7) Доктор обох прав, професор Краківської академії, університетський історіограф, королівський секретар Станіслав Темберський (пом. 1679) опублікував значну кількість панегіриків, присвячених членам королівських родин і відомим сучасникам, що містять чимало цікавих історичних і генеалогічних деталей. Його твір «Chronologia synoptica, palmitis Coributei ad ... coronationis Diem ... Michaelis I ...» (Cracoviae: In officina Typographica Stanislai Piotrkowczyk, [1669]); 2: (ВСРВ, R. 1735-2 (15 арк.): R. 1738-10 (16 арк.)). На звороті титульного аркуша геральдична композиція з гербами родичів і споріднених із Вишневецькими шляхетських родів. Останні представлені 24 гербами, зокрема: «Св. Юрій Змієборець» (або «Погонь руська»), «Тромби», «Топор», «Леліва», «Првс III», «Пилява», «Кончиць», «Беліна», «Боньча», «Дембно», «Бонарова», «Ястжембешь», «Женява», «Помян», «Абланк». Композицію облямовує орнаментальна рамка й увінчує королівська корона. Видання має присвятку Дмитрові та Костянтиніві Вишневецьким.

8) Валентин Мазуркович (друга половина XVII ст.) професор Колегіума Майор Краківського університету, канонік кос-

телу св. Анни, латиномовний поет, який залишив по собі численні хвалебні поезії — поховальні або вітальні панегірики. Його прозовий панегірик із нагоди інавгурації новообраного короля Речі Посполитої «*Cynthia Korvbuthea grande Diuinae Clementiae Simulacrum. in Celeberrima Inauguratione ... Michaelis Korvbuti Regis Poloniae ... Panegyrico colore adumbrata ... a M. Valentino Ioanne Mazurkovic ... e voto publicae laetitiae consecrata*». — Cracoviae: Sumptu et Impensis Magnifici Bartholomaei Nowodworski Equitis Melitensis. Commendatoris Posnaniensis. 1669: 2°: [12] арк.: (ВСРВ. R. 1735-3: R. 1738-11: In.). На звороті титульного аркуша — герб Польщі «Коронований орел», на грудях якого — геральдичний щит із гербом Вишневецьких «Корибут».

9) **Vaticinum Regale sub auspicatissima coronatae ... Michaelis Korvbuth ...** — Cracoviae: In officina Typographica Stanislai Piotrkowczyk. [1669]: 2°: [9] арк. (ВСРВ. R. 1738-12). На звороті титулу — геральдична композиція, в центрі якої — герб князів Вишневецьких під королівською короною, яку тримають янголи. Примірник має дарчий запис Валеріанові Алембекові.

10) Багато оформлене видання хвалебних поезій, присвячених королю Михайлові та роду Вишневецьких «*Corona de lapidibus pretiosis...*» — Zamoscii: Typis Academicis. [1669]: 2: [20] арк.: (ВСРВ. R. 1738-13). За К. Естрейхером вірші склали 5 осіб. Післямова підписана професором і ректором Замойської академії Василем Рудомичем (пом. 1672). За відомостями К. Естрейхера примірники видання до Другої світової війни зберігалися в Ягеллонській бібліотеці, книгозбірні Красинських, бібліотеці Ординації Замойських і Закладі народовому ім. Оссолінських [13]. Усі сторінки видання мають складені рамки. На звороті титулу вміщено геральдичну композицію з гербом «Корибут» і гербами земель Речі Посполитої. Видання прикрашене ще 10-ма алегоричними мінеритами в пам'ять предків Михайла Корибута. Гравюри мають монограму автора, який підписався «TLD».

Згаданий вже С.Ю. Бежановський залишив по собі віршований панегірик із нагоди коронації австрійської ерцгерцогині **Елеонори Габсбург** (1653–1697) на польський трон — *Augusta Solii Reginalis maiestas. ad auspicatissimam Coronationem ... Eleonore. Dei Gratia Poloniarum Reginae ... Varsaviae. In magno omnium Regni Ordinum concursit. applausuque. sub tempus Generalium Regni Comitiorum ... Panegyrico cultu et obsequio. in*

Orbia faciem deducta. – Cracoviae: Ex officina Schedeliana. 1670: 2°: [16] f.: (ВСРВ. R. 1735-6).

Погребальна промова з приводу смерті короля, написана доктором філософії та професором Краківського університету Матвієм Броцьким «Splendor Korvbuthei Sideris inextinctus. in funere. ... Michaelis Dei Gratiam Poloniarum Regis... Aeternae potimi. et desideratissimi Principis memoriae, a M. Mathia Brocki ... consecratus Anno Domini. 1676. 31 Mensis Ianuarii». — Cracoviae: Typis Universitatis. Impensis Nouoduorscianis. [1676]: 2: [10] арк. (ВСРВ. R. 1735-7: In.). На звороті титульного аркуша — герб Вишневецьких «Корибут». Видання має присвяту рідним братам: белзькому воєводі Дмитрові Вишневецькому та брацлавському воєводі Костянтинові Христофору Вишневецькому.

У зібраннях НБУВ маємо об'ємний, на 26 аркушів, жалобний панегірик на смерть великого коронного гетьмана, краківського каштеляна Дмитра Юрія Вишневецького (1628–1682), автором якого був доктор філософії Краківського університету, професор елоквенції Павло Ян Воєводзький — «Panegyricus funebris. Illustrissimo Principi Demetrio Georgio Korvbuth. duci in Wisniowiec. et Zbaraz. castellano cracoviensis ... dum illi in Basilica SS. Trinitatis RR. PP. Praedicatorum Crac. magnifico et ingenti. sepuchralium honorum apparatu. iusta Funebria persoluerentur : consecratus, a M. Paulo Joanne Woiewodzki ... Anno ... M. DC. LXXXII. XII. Kalend: Nouembris» (Краків, друкарня університету: ВСРВ. шифр: In.). Дмитро Юрій Вишневецький був сином великого коронного конюшого Януша Вишневецького й Євгенії Катерини Тишкевичівни. Мав рідного брата Костянтина, батька останніх із роду Вишневецьких: Януша Антонія, який згодом став краківським каштеляном, та Михайла Серватія, який пізніше став великим гетьманом Великого князівства Литовського. На звороті титульного аркуша вміщено герб Вишневецьких «Корибут». Дмитро Єжи навчався та закінчив Краківську академію разом із братом Костянтином та Яном Собеським, майбутнім королем Речі Посполитої Яном III.

Два видання із бібліотечних зібрань мають присвяти від авторів краківському каштелянові Янушу Антонію Вишневецькому (1678–1741). Одне видання — твір пера викладача теології, пріора Домініканського монастиря в Бродах Генріха Рвсіана «Niebo w koronie azardowanemu zvciem S. Janowi Franciszkowi Regisowi...» (Львів: в друкарні св. Трійці, 1738): 2°: [17] арк. На звороті титульного аркуша — геральдична композиція з гербів

Вишневецьких «Корибут» і Лешинських «Венява», бо Янвш Антоній був одружений із Теофілою з Лешинських (мілерит): (ВІК. S. J. 635e). Інше — проповідь доктора теології, експровінціала та пріора Львівського монастиря взутих кармелітів Анджея Баршевського «Koncept nad konceptami ... Niepokalane Poczecie Matki Boskiej panegirvcznm kazaniem ... pokazanv» (Львів: друкарня св. Трійці, 1736): 2: 9 арк.: (ВІК. S. J. 635b). На звороті титульного аркуша — геральдична композиція з гербів Вишневецьких «Корибут» і Лешинських «Венява» (мілерит), відмінна від попередньої.

Певна кількість видань присвячена останньому представникові князівського роду чоловічої статі, великому гетьманові Великого князівства Литовського, віленькому воєводі **Михайлові Серватію Вишневецькому (1680–1744)**. Треба зазначити, що три панегірики, присвячені одруженню кн. М.С. Вишневецького з Магдалиною Чарторийською, в зібраннях бібліотеки не виявлено: «Domus principum astrorum Lunae Korvbutianaе et Martis Czartorvsciani ... » (Львів: друкарня єзуїтського колегіуму, 1725) — написаний від Кременецького єзуїтського колегіуму, вішований шлюбний панегірик Ілзи Малейського — від Новодольсько-Дубровицького піарського колегіуму «Niebo Ksiezvca v Marsa... splendorem... honorvw... wvdogodzone przv ślubnvch kontraktach... Michała Serwacvvsza Korvbuta Wśniowieckiego... z... Magdalena Czartorvska...» (Львів: друкарня Св. Трійці, 1725), та «Konkurs wielkich imion v honorvw... Michała Serwatiusza Korvbuta... v ... Magdalenv... Czartorvskiev... od obligovanego fundatorkiem imieniu Kollegium Krzemienieckiego...» (Львів: друкарня єзуїтського колегіуму, 1725).

Дійшла до нашого часу низка жалобних панегіриків на смерть Михайла Серватія Вишневецького, частина з яких є сьогодні бібліографічними раритетами. Цю групу видань складають: промова «Monumentum grati ac memoris animi erga regnatricem Domum Korvbutorum Wisniowiecciorum fundatorum. In funere ... Michaelis Servatii Korvbut Wisniowecki ... a Polona Scholarum Piarum Provincia exhibitum Anno Domini 1745 diebus Septembris» 2: [19] арк. (ВІК. S. J. 634d): казаня асистента Литовської провінції Ордену піарів ксьолза Лвкаша від св. Франтішка при перевезенні тіла спочилого князя з Мереча, де він помер, до Вишневця, де мав відбутися похорон. «Kazanie przv solennvm z Mereczа do Wiśniowca wvrowadzeniu ciała, swietev ramiesi ... Michała Serwacego Korvbuta Wiśniowieckiego ... Roku

1744 dnia 28 Wrzesnia» (Варшава: в друкарні піарського колегіуму, [1744]: 2: [20] арк.: (ВІК. S. J. 634e): погребове казання єзвїта Антонія Бейковського «Ostatnia usługa kaznodzievska pełnym wdzieczności sercem. v ustv ostatniemu z Domu Xiażat Wiśniowieckich... Michałowi Serwacemu Korvbuthowi Wiśniowieckiemu... Hrabi... Staroscie Fundatorowi swoiemu pogrzebowym kazaniem oswiadczona przez X. Antoniego Bievkowskiego S. Jesu. w Wiśniowcu w Kościele OO. Karmelitw Bosvch Roku 1745. Dnia 7 Pazdziernika» (Сандомир: друкарня єзвїтського колегіуму, 1746: 2°: [32] арк.: (ВІК. S. J. 634f: S. J. 638a). На звороті титула — геральдична композиція із зображенням гербів Вишневецьких і Радивілів.

Надзвичайно цінним історичним джерелом є опис поховання М.С. Вишневецького в костелі босих кармелітів в Вишневці, зроблений відомим архітектором XVIII ст., членом Товариства Ісусового, який багато бдввав в українських землях, Павлом Гіжицьким — «Relacva apparencvi v samego aktu pogrzebowego ostatniego z Domu... Wiśniowieckiego Michała Serwacego Korvbutha... w Kościele... XX. Karmelitw Bosvch Wiśniowieckim... » (Почаїв): в друкарні почаївських базилианів, [1745]: 2°: [24]: (ВІК. S. J. 634h). В описі поховальної церемонії вміщено мінієрит розміром 10×10 см — геральдичну композицію, що ілюструє становлення гербового знаку князів Вишневецьких «Корибвт». У тексті автором прокоментовано зображення, або, навпаки, зображення ілюструє авторський текст. На гравюрі зображено три геральдичні щити. На одному — герб «Погонь литовська» та дата «A. D. 1393». У тексті вказано, що 1393 р. Дмитро Корибвт, онук Гелеміна, четвертий син Ольгерда, одержав Кременець із землями, де тепер знаходяться Вишневець і Збараж. На другому щиті зображено хрест, що стоїть на півмісяці з віжками, повернутими додолу, та дата «A. D. 1396». Текст коментує, що під час походу Тамерлана на Москву Дмитро Корибвт одержав перемогу над невірними. І в пам'ять про неї замість «Погоні литовської» взяв собі та своїм нащадкам за герб зображення хреста, що височить на півмісяці. Князь Семен Збараський вніс до князівського дому цей герб. Його брат Михайло Збараський на Вишневцю, тричі перемігши в бою татар під Вишневцем, хрест в гербі потроїв і під півмісяцем додав зображення шестипроменевої зірки. Герб «Корибвт» одержав свій завершений геральдичний вигляд. Ця подія відбита на третьому щиті, на якому зображено герб «Корибвт» і дата

«A. D. 1512» Г141.

До цієї самої групи видань можна включити вже згадане видання «Judicium extremum dolorum apparente in Coelo Cruce. Praecedentibus in Luna fatalibus signis. Candentibus de Polo Poloniae Avitis Stellis... Principis Servatii Michaelis Korvbuth. ... Funerale Cultu Wisniovecii FF. Carmelitarum Discalceatorum Ab Obligatissima Celsissimo Fundatorio Nomini Provincia Polona S. Spiritus productum... 1745 Die 24 Septembris» (Львів: друкарня єзвітського колегіуму, 1745: 2°: Г23] арк.: (ВІК. S. J. 634g).

Перший дефінітор Польської провінції Ордену босих кармелітів Ян Канти від Пресвятої Діви Марії з Гори Кармель є автором ще одного твору — «Xieżvc w Pełni Sławv v wiecznev Pamieci w biegu życia v chwalebnych zasług smiertelna lunacva do ostatniev kwadrv Nakłoniönv... Michał Serwacv Xiaże Korvbuth Wiśniowiecki na reki Janusza Lubartowicza Sanguszka... złożönv a przv pogrzebövev reволucvi w Kościele... Wiśniowieckim WW. OO. Karmelitöw Bosvch przez W. O. Jana Kantego... representövanv» (Краків: в академічній друкарні, Г1745]: 2°: Г18] арк.: (ВІК. S. J. 634o). Імприматур датовано 1747 р.. Автор підписав присвяту кн. Сангвшкові та на звороті титульного аркуша вмішено вірші на клейноти Сангвшків і Ленхофів та їхні зображення, що відображали родинні зв'язки з Вишневецькими.

Цю групу видань завершують два жалобних панегірики від імені Пінського єзвітського колегіума: «Żal z uwaga nad śmiercia ś. p. ... Michała Serwacego... Wiśniowieckiego... publiczna kondolencva oswiadczönv. Oraz... Tekli... Wiśniowieckiev... przv pogrzebövym Akcie prezentövanv od... Kollegium Pinskiö Soc. Jesu, 1745» (Вільно: друкарня єзвітської академії, Г1745]: 2°: Г10] арк.: (ВСРВ. R. 1738-5: R. 1733-5). На звороті титульного аркуша розмішено геральдичну композицію із зображеннями гербів Вишневецьких «Корибут» і Радивілів «Тромби»: та «Monumentum Grati ac Memoris animi Erga regnatricem Domum Korvbuthorum Wisniowiecciorum fundatorum. In funere... Michaelis Servatii Korvbuth Wisniowiecki... a Polona Scholarum Piarum Provincia exhibitum. Anno Domini 1745 diebus Septembris» (Варшава: друкарня піарського колегіуму, Г1745]: 2°: Г19] арк.: (ВІК. S. J. 634d).

У жалобних панегіриках і промовах на смерть Михайла Серватія Вишневецького оратори, дотримуючись вимог літературного жанру та підносячи суспільну роль особи князя, говорять зокрема про коло його інтелектуальних зацікавлень: за-

хоплення літературою, глибокі знання з математики й архітектури, будівничу діяльність, збирання багатої бібліотеки в Вишневецькому замку.

Релігійний твір Іларіона Фаленцького від св. Сакраменту — «*Wovsko serdecznvch poworekrutowanvch na wieksza chwale Boska affektow...*» (Почаїв: друкарня Успенського монастиря, 1739) має присвяту Михайлові Серватію та його дружині Теклі-Ружі з Радивілів. У тексті присвяти вміщено зображення гербів Вишневецьких і Радивілів (ВІК, КДА: ВХVII 5/82: S. J. 297, 298).

У фондах Національної бібліотеки зберігається низка вітальних шлюбних панегіриків із нагоди весілля княжни **Урсули-Франтішки Вишневецької**, доньки-одиначки Януша Антонія та Теофіли з Лешинських, і віленського воєводи та великого гетьмана Великого князівства Литовського князя Михайла-Казімежа Радивіла, представлені від Дубровицько-Новодворського піарського колегіуму:

1) *Aquila regnatix in Corona svderum nidificans, Augustus Hvmaeneus ... Michaelis In Ołvka et Nieśwież principis Radziwili ... et Franciscae In Zbaraż et Wiśniowiec, principis Wisniowiecciae, connubiali faedere Radziwiliae Aquilae, et Wisniowiecciae Lunae ... a Dabrovicensi et Neodolscensi Collegii Scholarum Piarum praesentatus ...* — Varsaviae: Typis Scholarum Piarum, 1725: 2°: [14] f.: на звороті титулу геральдична композиція: під князівською митрою — геральдичний щит із двох полів із гербами Радивілів і Вишневецьких, над кожним полем — геральдичний шолом, під зображенням — епіграми на гербові клейноди. На титулі — власницький запис: «*Ex Libris Fratris Simeonis Tvczvnski Ord. S. Bas. M. / z Milcza do Hoszczv / A. 1756*»: (ВСРВ. Ін. -2):

2) «*Cynthia rzad słońcu odbieraiaca, przv rodowitvch swiatłach v wesolvch Hvmeneusza ogniach ... X. Michała Radziwiła... v X. Franciszki Wiśniowieckiev... holdownicza Muza fundatorom swoim od Collegium Dabrowickiego Scholarum Piarum adorowana.*» — w Warszawie: w drukarni WW. OO. Scholarum Piarum, 1725: 2°: [15] f.: на звороті титульного аркуша — геральдична композиція ідентична тій, що вміщена в попередньому виданні, з тією тільки різницею, що герби поміняно місцями (ВСРВ. Ін. -3):

3) панегірик пера доктора філософії, професора поетики Оликської академії Станіслава Майкевича — «*Olympos Noctivagas transcendens nubes celsissimorum nominum concursu et faedere nuptiali sublimatus nido victricibus perplexo ramis coeli-*

colae aquilae ... Michalis Casimiri Radziwill ... coronatus rutilante Cynthia principum tvaris redimitae Domus ... Franciscae Wisniowiecka ... inter illustres Hymenaei taedas resplendens ... ac per M. Stanislaum Mavkiewicz ... adoratus.» — IS. l.l. 1725: 2°: f151f. На звороті титула — геральдична композиція: в овалі з листя аканту під короною зображене серце, поділене на дві частини, в одній зображено герб Радивілів «Тромби», в іншій — герб Вишневецьких «Корибут», обидві частини серця увінчані князівськими митрами. Під гравюрою — дві епіграми, підписані студентами Олексійської академії Казимиром Тарчевським та Юзефом Пясковським. Видання містить присвяту в віршованій формі та прозовий панегірик, написані латинською мовою, та два вірша польською на родові герби одружених. К. Естрейхер в своїй бібліографічній праці не зазначає обсяг видання, місцем зберігання примірників називає тільки бібліотеку Чорторийських: (ВСРБ. Ін. -13):

4) панегірик від Перемишльського та Кременецького єзуїтських колегіумів — «Nidus aquilae Radziviliane ... principes Michael Radziwiłł, Francisca Wiśniowiecka ... epithalamica panegyri adorati. Odgłos weselnv na dźwięk trab Radziwiłłowskich... przv zaślubinach ...» (Львів: друкарня єзуїтського колегіуму, 1725): 2°: f271 арк. Нині примірники цього видання зберігаються в Україні в Національній бібліотеці в Києві та Львівській науковій бібліотеці, в Польщі — в Кювницькій бібліотеці ПАН f161.

У фонді ВСРБ знаходиться жалобний панегірик пера проповідника, дефінітора Польської провінції Ордену бернардинів Яна Людвіка Скробковича (пом. 1657) із приводу смерті воєницького каштеляна Петра Шишковського та його дружини Теофіли Вишневецької, доньки белзького воєводи Костянтина Костянтиновича Вишневецького (1564–1641) та Урсули з Мнішеків герба «Конци» — «Spelunca duplex To uest Iaskinia Dwoista, przv braniu Possessvev w nie dwoch Zacnvch Ciał, ... P. Piotra Szvzskowskiego, kasztelana wovnickiego ... v ... Xieźnv Theophile Korvbutowev Wiśniowieckiev, małżonkow. Wvstawiona z ambonv w Kościele katedralnvм Krakowskim dnia 26 Czerwca ...» (Краків: в друкарні Анджея Пьотрковчика, f1643f: 4°: 35 с.: (ВСРБ. Ін.).

У бібліотечних зібраннях є видання, пов'язані з ім'ям руського воєводи Яреми Вишневецького (1612–1651). Відомий літератор XVII ст. Андрій Абрек свій панегірик «Mulier sapiens. ... Catharina Zamoscia ad imitandum orbi exhibita.

Zamoscii in Esequiis Academicis. Anno Domini 1642 Nouemb. 7 ...» (Краків: в друкарні Франтішка Цезарія, 1642): 2°: 10 арк.: (ВСРВ. R. 1736-11) опублікував із присвятою своїм патронам — Яремі Михайлові Вишневецькому та Янові Замоїському. На цьому примірнику є дарчий запис автора львів'янина, лікареві, бібліофілу Мартину Коженевському.

У фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського зберігається також збірка віршованих привітань студентів класу поезики Замоїської академії з нагоди шлюбу князя Яреми Вишневецького та Гризельди із Замоїських: Phoebe hastata in auspicatissimis repositis novorum coniugum... D. Hieremiae Michaelis Korvbuth ducis in Wisniowiec et ... ducissa Griseldis Constantiae ... Thomae Zamovski ... filiae ... (Замостя: друкарня академії, 1639): 4°: [9] арк.: (ВСРВ. R. 1744-15). Поетичні твори, підписані дванадцятьма студентами, було виголошено на весільному бенкеті. Видання прикрашають герби подружжя: герб «Корибут» князя Яреми та герб «Сліта» Гризельди Замоїської, виконані в одному стилі та розміщені в однакових картушах.

З ім'ям руської воєводи **Гризельди-Констанції Вишневецької** з Замоїських пов'язане перше видання в Речі Посполитій поетичного твору відомого в свій час новолатинського поета, члена Ордену езуїтів Якуба Бальде в перекладі польською поета, королівського секретаря Яна Лібицького — «Sen żywota ludzkiego» (Краків: в друкарні Франтішка Цезарія, 1647: 4: 16 с.). Друге видання твору — там само 1677). У передмові Гризелда Вишневецька названа меценаткою та покровителькою автора перекладу.

Зібрана, опрацьована та подана в статті інформація, без сумніву, не може претендувати на вичерпність. Постійна евристична робота, що проводиться з фондами, удосконалення науково-довідкового апарату стародрукованих видань сприятиме розширенню переліку стародруків, названої тематики та джерельної бази досліджень.

1. Попов П. Матеріали до словника українських граверів. — Київ, 1926. — С. 123.

2. Попов П. Матеріали до словника українських граверів. Податок І. — Київ, 1927. — С. 32–33.

3. Логвин Г. З глибин. Гравюри українських стародруків XVI–XVIII ст. — Київ, 1990. — С. 106.

4. *Ровинский П.А.* Подробный словарь русских гравёров XVI–XIX вв. – СПб., 1895. – Т. 2. – Стб. 1084.
5. *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku.* – Z. 6: Małopolska. Ziemie Ruskie / Oprac. A. Kawecka-Grczowa, K. Korotajowa, W. Kraiewski. – Wrocław: Krakw. 1960. – S. 99–101.
6. Estr. 33. 93; 3I № 1529.
7. *Rastawiecki Ed.* Słownik rvtownikw polskich tudzież obcvch w Polsce osiadłvch lub czasowo w niej pracuiacvch. – W Poznaniu. 1886. – S. 109.
8. Encyklopedia powszechna. – Warszawa. 1860. – Т. 3. – S. 544–545.
9. Estr. 16. 44.
10. *Janicki J.A.* Akt koronatiev... monarchv Michala. z Bozev laski. krola polskiego... – W Krakowie. 1670. – F._{B2}.
11. 3I № 483.
12. 3I № 483; Estr. 24. 409.
13. Estr. 26. 465.
14. *Gizucki P.* Relacva apparencvi. v samego aktu pogrzebowego ... Xiazecia Wiśniowieckiego. Michała Serwacego Korvbutha...– Poczivw. [1745]. – F._{B-B2}
15. Estr. 22. 44–45.
16. 3I № 1050; Estr. 26. 83; Каталог... бібліотеки університvту св. Володимира: № 34544.